

Sosyal Sermaye Olarak Ebeveynlerin Eğitime Katılımının Öğrenci Akademik Başarısı Üzerine Etkisi

Aslı Yeşil¹

Özet

Eğitim Bilimleri alanında yapılan araştırmalar göstermektedir ki son yıllarda eğitim ile ilgili bazı problemler giderek artmaktadır. Bu problemler içinde okul terkleri, devamsızlığın artması, zorbalık gibi davranış bozuklukları ve akademik başarının düşmesi yer almaktadır. Modern toplumda, ebeveynlerin iş yoğunluğu, parçalanmış ailelerin yer alması, teknolojinin gelişmesi, sosyal medya etkileşiminin artması bu problemlerin nedenleri arasında bulunmaktadır. Bireysel olarak öğrencilerin ve kurumsal olarak okulların, buna bağlı olarak eğitim sisteminin başarılı olabilmesi için eğitimin tüm paydaşları birlikte iletişim halinde olmalıdır. Eğitim sistemi, bireylerin ve toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel sermayesini arttıran rolünün yanında, aynı zamanda bireylerin ve ailelerin ekonomik, sosyal ve kültürel sermayesinden de etkilenmektedir. Yapılan çalışmalar eğitim eksikliklerinin giderilmesinde ebeveynlerin eğitim etkinliklerinden haberdar olması ve etkinliklere katılımının önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda eğitime aile katılımı, ailenin sosyal sermayesi ile ilgili bir durum haline gelmekte ve hem bireylerin hem de kurum olarak okulların sosyal sermayesini atırmaktadır. Bir toplumun eğitim hedefleri içerisinde kurumların aile katılımı ile ilgili aktif çalışmalar yapması ve uygulamalar ortaya koyması önerilmektedir.

1. Giriş

Okullar bireylerin sosyalleşmelerini ve toplumsallaşmalarını sağlayan örgütler olmasının yanında, temel işlev olarak akademik başarıyı arttıran kurumlardır. Akademik başarı üzerine etki eden çeşitli değişkenlerin olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar ailenin sosyoekonomik durumunun,

1 Doktorant, Mersin Üniversitesi, aslimirzakayra@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-1325-9260

ebeveyn eğitim durumu ve mesleğinin, kardeş sayısının, cinsiyetin ve aile katılımının akademik başarıyı etkilediğini ortaya koymaktadır. Bunun karşılığında düşük sosyoekonomik durumun ve aile ilgisizliğinin akademik başarıyı ve bireylerin benlik algısını olumsuz etkilediği de alanyazında yapılmış araştırma sonuçları arasında yer almaktadır (Aslanargun, Bozkurt ve Sarıoğlu, 2016).

Endüstri devrimi ile birlikte gelişen modern okullarda aile ve okul farkli iki toplumsal kurum olarak çocukların eğitiminden beklentilere sahiptir. Bu beklentilerin ortak bir noktada toplanması gerekmektedir (Şimşek ve Tanaydın, 2002). Sağlıklı bir eğitim ortamı için öğretmen ve ailenin iyi iletişim kurması önemlidir. Ev ve okul arasında kurulan bilgi alışverişi ile okullar daha yüksek standartlara ulaşabilmekte, öğrenciler farklı imkânlarla sahip olabilmektedir (Keçeli Kaysılı, 2008). Bu durum, öğrencilerin kendi potansiyellerini ortaya çıkarmalarında, yetenek ve becerilerini ortaya koymalarında kolaylık sağlamaktadır (Şimşek ve Tanaydın, 2002).

Modern toplumda ebeveynlik kavramı artık uzmanlık içeren bilgiler gerektirmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinde ebeveynlerin önemi üzerine çalışmaların 1960'lı yıllardan itibaren arttığı görülmektedir. Okul süreçlerine anne baba katılımı, çocuklarda olumlu tutum ve olumlu davranış ile ilişkilendirilmektedir (Çiftçi ve Nedim Bal, 2015). Ebeveynlerin eğitim etkinlikleri ve okul ile olan etkileşimi yeterli olmadığında bu durum çocukların okula ilgisizliği, akran problemleri ve akademik yetersizlik gibi olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).

Okullar canlı sistemler olduğundan, aile katılımı ekolojik kuram çerçevesinde ele alınmaktadır. Ekolojik kuram öğrenci başarısı, aile ve okul etkileşimi için ailenin daha aktif olması gerektiğini ifade etmektedir (Keçeli Kaysılı, 2008). Ailenin okula katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda önem kazandığı görülmektedir. 2018 yılında yayımlanan Eğitimde 2023 Vizyonu belgesinde de ailelerin aktif katılımı sağlanmadığında eğitim sisteminin başarıya ulaşamayacağı belirtilmektedir. Yönetim anlayışındaki değişimler ile birlikte demokratik bir yönetim anlayışının oluşturulabilmesi için aile katılımı, ülkemizde yürürlükte olan yönetmelikler ve eğitim paydaşlarının çabaları olmasına rağmen, istenilen seviyede yeterli olmamaktadır (Ardakoç, 2020).

Ailelerin eğitim öğretim süreçlerine katılımı ilk olarak 1975 yılında Amerika'da "Herkes İçin Eğitim Yasası" ile ortaya atılmış olup, ülkemizde 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren öğretim programlarında ailelerin sürece katılımının önemi üzerinde durulmaktadır (Doğan, 2021). Bireysel gelişim yaşam boyu devam eden bir süreç olduğundan okul ve

ev ortamının birbirini desteklemesi gerekmektedir. Bu durum aile ve okul arasındaki sağlıklı iletişim ile gerçekleşmektedir. Velilerin okulöncesi ve ilkokulda okul ile etkileşiminin daha fazla olduğu ve okul kademesi arttıkça bu etkileşimin azaldığı ile ilgili araştırma sonuçları bulunmaktadır (Ardakoç, 2020; Keçeli Kaysılı, 2008). Örneğin ortaokul öğrencilerinin ailelerinin okul temelli ve okul-aile işbirliği temelli katılımının düşük olması, öğrencilerin sosyal gelişim süreçleri nedeni ile ilkokula göre nispeten bağımsız bireyler haline gelmeleri olarak görülmektedir (Çiftçi ve Nedim Bal, 2015).

Eğitimin amacı potansiyeli doğrultusunda kendini gerçekleştirebilecek bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle aile ve okulun amaç birliğinde olup birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Aile, okul ve öğrenci ilişkisi eğitimin temelini oluşturduğundan, anne ve babaların eğitim öğretim süreçlerine katılmaları önem kazanmaktadır. Ailelerin çocuklardan eğitim beklentileri oluşturmaları ile çocukların akademik başarıları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Arecpattamannil ve Lee, 2014). Bu kapsamda ebeveynler eğitim öğretim etkinliklerinden haberdar olarak, etkinliklerde yer alarak, öğrencilerden beklentiler oluşturarak, etkinliklerde çocuklarına yardımcı olarak ve okul ile aktif iletişim kurarak sürece katılabilmektedir (Kotaman, 2008). Böylece okul, ev ve öğrenci üçgeni ile eğitim hedeflerine ulaşılması sağlanabilecektir (Şimşek ve Tanaydın, 2002).

1.1. Ailenin Eğitime Katılımı ve Akademik Başarı

Gelişen endüstri toplumu ile birlikte, 1970 öncesi dönemde eğitimin okul sorumluluğuna girdiği, eğitim sistemine ve okula önemli toplumsal sorumluluklar yüklendiği görülmektedir. Bu bakış açısı ile okul ve okul kaynakları iyileştirilip geliştirilirse okul çıktıları dolayısı ile toplumda bir iyileşme ve gelişme görüleceği düşünülmektedir. Bu durum okul nitelik yaklaşımı şeklinde ifade edilmektedir. 1970 ve 1980 arası dönemde ise okul özellikleri ile birlikte öğrenci başarısı üzerine, okul dışı ve ailesel olmak üzere daha geniş bir çevrenin etki ettiği savunulmaktadır. Coleman ve arkadaşları (1988) tarafından yayımlanan “Eğitimde Fırsat Eşitliği” araştırmasından sonra aile etkisi önem kazanmaktadır. Bu rapora göre bazı istisna durumlar hariç, aile etkisinden bağımsız olarak okulun tek başına etkisi bulunmadığı düşünülmektedir (Köse, 1990).

1980 sonrası dönemde yapılan çalışmalar ise gelişmiş ve az gelişmiş toplumların farklı evrelerden geçtiğini, eğitim çıktılarında okul ve aile etkisinin farklılık gösterebileceği üzerinde durmaktadır. Gelişmiş ülkelerde okul standartları aynı olabildiğinden akademik başarı üzerine aile etkisi önemli olurken, az gelişmiş ülkelerde okulun yarattığı fırsatların daha

etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu duruma karşın ülkemizde yapılmış çalışmalar ailenin sosyoekonomik özelliklerinin öğrenci başarısı üzerine okul niteliğinden daha etkili olduğunu göstermektedir (Köse, 1990).

Aile, okul ve toplum öğrencilerin sosyalleşmesinde rol oynayan mekanizmalardır. Sosyolojik olarak toplumun en küçük birimi olan aile, çocukların ilk öğrenmelerini gerçekleştirdikleri yer olduğundan, gelecekteki eğitimlerini ve akademik başarılarını da etkilemektedir (Aslanargun ve Özakça, 2015). Aile, bireylerin eğitiminde, birincil eğitim ortamı ve ebeveynler birincil eğitimciler olarak görülmektedir. 21. yy'da toplum yapısı ve aile kavramı değişmiş olmakla birlikte ailenin çocuk üzerindeki ve eğitime katkıları bakımından önemi değişmemektedir. Her yaş döneminin özelliğine göre ailenin çocuğun hayatındaki merkezi yeri önemlidir. Çocukların erken dönemde ailede aldıkları eğitimin okul yaşantısında akademik başarı durumunu etkilediği bilinmektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).

Akademik başarı bir bireyin tüm yaşamını etkileyen bilişsel ve psikososyal gelişimine katkı sağlayan önemli bir durumdur. Yapılan çalışmalar öğrenciler için akademik başarı ile birlikte mutluluk ve güven, başarısızlık ile beraber üzüntü ve hayal kırıklığının geliştiğini göstermektedir (Çiftçi ve Nedim Bal, 2015). Akademik başarıyı etkileyen okul içi ve okul dışı etkenler mevcuttur ve okul dışı etken olarak aile önemli bir yer tutmaktadır. Okullarda verilen eğitimlerin tüm öğrencileri kapsayıcı ve eşit imkânlardan yararlanma olanağı sunmasına rağmen, okul dışı faktörlerin özellikle aile katılımının akademik başarıya etkisi önemli bir değişken olarak görülmektedir (Ardakoç, 2020; Aslanargun, Bozkurt ve Sarıoğlu, 2016; Boyacı ve Öz, 2018). Aile katılımı hem öğrenciler, hem aileler hem de öğretmenler açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle öğretmenin öğrencisini daha iyi tanıyabilmesi ve ailenin çocuğunun eğitim gelişimi hakkında doğru bilgilere sahip olması gerekmektedir (Aslanargun ve Özakça, 2015).

Etkili okullarda ev ve okul çevresi birbirini tamamlamaktadır. Okullar kurum olarak sadece çocukların eğitiminden sorumlu değil, aile gibi önemli bir okul paydaşının da gelişimine katkı sunabilmektedir (Şimşek ve Tanaydın, 2002). Ebeveynlerin eğitim süreçlerine aktif katılımı kendi kişisel gelişimlerini de etkilemekte ve ebeveynlik becerilerini geliştirmektedir. İyi ebeveyn olmanın öğrenilebileceği varsayıldığında, aile eğitimleri ile çocuklar duygusal yönden desteklenmiş sağlıklı bireyler olacaklardır (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Bu durumda aile bireyleri kendilerini geliştirme imkânı bulurken, öğretmenler ebeveynleri daha iyi tanıyarak öğrenciler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Eğitim kurumları da örgütün hedeflerine ulaşması konusunda daha başarılı olabilmektedir (Doğan, 2021). Mevcut çalışmalar

bulunmakla beraber aile katılımı tanımlanmasının farklılıkları ve akademik başarıyı etkileyen çok fazla faktör olması nedeni ile bu konudaki çalışmalar yetersiz görülmektedir (Keçeli Kaysılı, 2008). Yapılacak çalışmalar ile okul ve aile arasında daha ılımlı bir iklim oluşturulduğunda, velilerin kendi kişisel gelişimleri için de okula gelmelerinin sağlanacağı düşünülmektedir (Ardakoç, 2020).

Aile katılımı evde ve okulda öğrencilerin kişisel ve eğitsel ortamlarının iyileştirilmesini hedeflemektedir. Aile eğitim programları ile ailenin okuldaki etkinliklere katılımı sağlandığında çocukların aile ile iletişiminin olumlu olduğu, özgüven geliştirdikleri ve bu durumun akademik başarılarını arttırdığı görülmektedir. Aile eğitimleri, okulda yapılan eğitim öğretim faaliyetleri, çocuğun okulda ne yaptığı ve ebeveynlerin süreçte üzerine düşen görevlerinin ne olduğu konusunda ailelerin bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Modern toplumda aile kavramının değişmesi ile birlikte bilgilendirme amaçlı başlayan aile eğitimlerinin sistemli bir hale gelmesinin zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Aile katılımında okul dışı öğrenmelerde uygun ortamların oluşturulması ailenin ilgi alanları ve sosyoekonomik durumu ile ilgilidir (Tabak, 2020; Aro ve Mikkila Erdmann, 2014,). Özellikle sosyoekonomik ve kültürel bakımdan dezavantajlı aileler için eğitim kurumlarının planlayarak gerçekleştirecekleri aile eğitimleri oldukça önemlidir (Doğan, 2021). Aile ve okul arasındaki ilişkiler ile sağlanan sosyal sermayenin eğitim kurumlarındaki başarı üzerinde pozitif bir etkisi bulunmaktadır (Güncör ve Özdemir, 2017). Bu kapsamda aile okul etkileşimini güçlendirecek proje çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

1.2. Sosyal Sermaye

Özellikle 1980'lerden sonra popüler bir kavram olan sosyal sermaye; Bourdieu tarafından geliştirilmiş, Coleman tarafından genişletilmiş ve Putnam'ın çalışmalarıyla temellenmiş olup, 90'lı yıllarda bu kavramın alanyazında daha fazla yer aldığı görülmektedir. Bourdieu eğitim sistemini sosyal sınıfların varlığını sürdüren ve eşitsizlikleri devam ettiren kurumlar olarak değerlendirmektedir. Coleman ise eğitimdeki başarıyı sadece kurumlar üzerinden değil çocukların okul öncesi geçmişi ve ailenin getirdiği sosyal yapı olarak ele almaktadır. Putnam eğitim üzerine etkili olan formal ve informal sosyal sermayenin varlığını ve informal sosyal sermayenin formal sosyal sermayeden daha etkili olduğunu kabul etmektedir.

Sosyal sermaye, kişilerarası ilişkiler ile var olan ve kişilerin topluluklara katılımı ile ilgili bir kavramdır. Bourdieu bireyi sosyal çevresinden etkilenen bir varlık olarak ele almaktadır. Bu nedenle sosyal sermayeyi, sosyal ağlara

dayalı iletişim ve ilişkilerin sağladığı potansiyel yararların tümü olarak tanımlamaktadır. Sosyal sermaye aynı zamanda bireylerin amaçlarına ulaşmak için sahip oldukları ilişki ağlarını ve kurumları kullanabilme kapasiteleri olarak ifade edilmektedir. Sosyal sermayenin ölçülmesi için bir çok kriter olmakla birlikte, aile bunların temelinde yer almaktadır.

Aile katılımı çocukların akademik gelişimlerine yatırım yapmanın bir yoludur. Eğitimin temel amaçlarından birisi de farklı sosyoekonomik ve kültürel özelliklere sahip öğrencilerin bilgi, beceri ve değer anlamında ortak bir paydada birleşebilmesidir. Sosyoekonomik durum içinde öğrencinin aile eğitim düzeyi, anne baba mesleği, aile geliri, yaşanan yerin özellikleri ve evdeki ders çalışma kaynakları göz önünde bulundurulmaktadır. Etkili okullarda etkili öğretmenler ailelerden kaynaklanan eşitsizlikleri makul düzeye getirebileceklerdir (Aslanargun, 2022). Bu bağlamda okul aile iletişimi önem kazanmaktadır. Aile katılımı çocukların akademik gelişimlerine yatırım yapmanın bir yoludur (Aro ve Mikkila Erdmann, 2014). Okul ile iletişim halindeki ailelerin çocuklarının daha başarılı ve uyumlu olduğu bilinmektedir (Birman ve Espino, 2007). Akademik başarı için ailenin ev ortamını düzenleme, rehberlik etme ve eğitim desteği sağlaması da oldukça önemlidir. Aileler okul çalışmalarında çocuklarını geliştirmek için evde istenen davranışı modelleyerek de aile katılımını sağlayabilirler (Cotton ve Wikelund, 1989). Örneğin, eğitim etkinliklerine doğrudan katılımları olmasa bile kitap okuma davranışı gibi davranışlar ile rol model olmaları oldukça yararlıdır (Aslanargun ve Özakça, 2015). Bu durum sosyal sermaye kavramı ile açıklanabilmektedir. Ülkemizde akademik başarı ile sosyal sermaye arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin, ebeveynlerin ve okulların sosyal sermayelerinin artırılmasında, aile okul işbirliği oldukça önemlidir.

Okul başarısı üzerine ailenin sosyal, kültürel ve fiziki sermayesinin etkili olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin toplumdaki sosyal ilişkileri ve kurumlar ile ilişkileri çocukların sosyal sermayesini etkilemektedir. Sosyal sermaye topluluk içerisindeki ilişkilere bağlı olduğundan örgütlerin başarıları da paydaşların ilişkilerine bağlıdır. Okullarda paydaşlar arasında devam eden ilişkiler sosyal sermayeyi gösteren kanıtlardandır (Köybaşı, Uğurlu ve Güner, 2020). Okullar, paydaşların bir araya gelebileceği uygun ortamlar oluşturarak ilişki ağlarını ve sosyal sermayelerini arttırabilirler (Töremen, 2002). Eğitim örgütlerinde sosyal sermayeyi arttırmak için yapılacak çalışmalarda lider okul yöneticisi olduğundan, yöneticiler planlanacak çalışmalar ile sosyal sermayenin artmasına katkı sunacaklardır (Kahraman ve Summak, 2016).

1.3. Sonuç

Okul başarısı üzerine ailenin sosyal, kültürel ve fiziki sermayesinin etkili olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin toplumdaki sosyal ilişkileri ve kurumlar ile ilişkileri çocukların sosyal sermayesini etkilemektedir. Sosyal sermaye topluluk içerisindeki ilişkilere bağlı olduğundan örgütlerin başarıları da paydaşların ilişkilerine bağlıdır. Okullarda paydaşlar arasında devam eden ilişkiler sosyal sermayeyi gösteren kanıtlardandır (Köybaşı, Uğurlu ve Güner, 2020). Okullar, paydaşların bir araya gelebileceği uygun ortamlar oluşturarak ilişki ağlarını ve sosyal sermayelerini arttırabilirler (Töremen, 2002). Eğitim örgütlerinde sosyal sermayeyi arttırmak için yapılacak çalışmalarda lider okul yöneticisi olduğundan, yöneticiler planlanacak çalışmalar ile sosyal sermayenin artmasına katkı sunacaklardır (Kahraman ve Summak, 2016).

Ebeveynlerin eğitim etkinliklerine katılımının, okulların hedeflerine ulaşmasında zamandan tasarruf sağladığı ve etkinliklerin amacına ulaşmasına katkı sağlayacağı bilinmektedir (Robinson ve Harris, 2014). Velilerin yoğun iş temposu, öğretmen tutumu, okulların işbirliği yapma eğilimi ve sistemde bu konu ile ilgili bir standardizasyonun olmaması aile katılımının önündeki engeller olarak görülmektedir. Kendi eğitim düzeyini yeterli görmeyen veliler, öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerine katılmakta çekingen davranmaktadırlar. Bu bağlamda anne babaların eğitim süreçlerine katılmaları konusunda desteklenmeleri önerilmektedir (Kotaman, 2008). Eğitim ortamlarının uygun düzenlenmesi, evde ve okulda yapılacak etkinliklerin planlanması, öğretmenlere aile katılımı ile hizmet içi eğitim verilmesi şeklinde yapılan çalışmalarla aile katılımının arttırılacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda ebeveynlerin iş ve yaşam koşulları düşünülerek okulların kurum olarak aile eğitim ve aile katılım programları oluşturmaları önem kazanmaktadır. Aile katılımı ve aile eğitimi ile çocukların eğitimine aktif katılım sağlayan ebeveynler kendilerinin, çocuklarının, okulun ve böylece toplumun sosyal sermayesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Aile katılımı olarak; ailenin çocuklarından akademik başarı beklentisi, okul etkinlik ve programlarına katılım, çocuk ile okul hakkında iletişim kurmak ve öğrenmeyi destekleyici ev ortamı ifade edilmektedir (Keçeli Kaysılı, 2008). Yapılan çalışmalarda aile katılımı; okul temelli katılım, ev temelli katılım ve okul-aile işbirliği katılımı olacak şekilde incelenmektedir. Aile katılımının öğrencilerin sosyal uyumunu kolaylaştırdığı, disiplin sorunlarını azalttığı, okula devamı sağladığı ve akademik başarıyı arttırdığı bilinmektedir. Ailenin eğitim süreçlerine ev temelli katılımı ile öğrencilerin akademik başarısı arasındaki ilişkinin güçlü olduğu görülmektedir (Atıla Demir, 2011; Çiftçi ve Nedim Bal, 2015). Aynı zamanda öğrencilerin sosyal

ve duygusal gelişimlerini etkilediği gibi not ortalamalarıyla ölçülen akademik başarıyı da arttırmaktadır. Hatta yapılan araştırmalar aile katılımının sosyo-ekonomik düzeyden daha etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Kotaman, 2008). Aile katılımının artması ve velilerin kendini okulun bir parçası gibi hissetmesi için okulların bu durumu destekleyecek ve katılımı arttıracak faaliyetler yapması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Areepattamannil, S. ve Lee, D. H. L. (2014.) Linking immigrant parents' educational expectations and aspirations to their children's school performance. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 175:1, 51-57, DOI: 10.1080/00221325.2013.799061
- Ardakoç, İ. (2020). Eğitimde veli/aile katılımı: engeller ve öneriler. *Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*, 1(2), 75-84.
- Aro, S. ve Mikkila-Erdmann, M. (2014). School-external factors in finnish content and language integrated learning (CLIL) Programs. *Scandinavian Journal of Educational Research*, DOI: 10.1080/00313831.2014.894937
- Aslanargun, E. (2022). Eğitimde fırsat eşitsizliğinin nedeni olarak okul/öğretmen etkisizliği ve aile katılımı. *Cres Journal Critical Reviews in Educational Sciences*, Özel sayı, 63-71.
- Aslanargun, E., Bozkurt, S. ve Sarıoğlu, S. (2016). Sosyoekonomik değişkenlerin öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 214-234.
- Aslanargun, E. ve Özakça, B. (2015). Akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin başarı düzeylerine ailelerin katkıda bulunma biçimleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 9-22.
- Atila Demir, S. (2011). Aile ve Sosyal sermaye ilişkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 897-915.
- Birman, D. ve Espino, S. R. (2007). The relationship of parental practices and knowledge to school adaptation for immigrant and nonimmigrant high school students. *Canadian Journal of School Psychology*, 22(2), 152-166.
- Boyacı, A. ve Öz, Y. (2018). Ortaöğretimde okul terki ve sosyal sermaye: nitel bir araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, 58, 67-89.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Cotton, K., ve Wikelund, K. R. (1989). Parent involvement in education. *School Improvement Research Series*, 6(3), 17-23.
- Çiftçi, M. ve Nedim Bal, P. (2015). Ortaokul öğrencilerinin anne-baba katılım düzeyi ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 363-384.
- Doğan, M. F. (2021). İlkokul 1.sınıfta aile katılımı: sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 217-229.
- Günkör, C. ve Özdemir, M.Ç. (2017). Sosyal sermaye ve eğitim ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 70-90.
- Kahraman, İ. ve Summak, S. (2016). Okullarda sosyal sermayenin geliştirilmesine yönelik bir karma yöntem çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(26), 482-504.

- Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik aşarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1), 69-83.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.
- Köse, R. (1990). Aile ve okulun öğrenci başarısı üzerindeki etkileri: kuramsal ve amprik gelişmeler. *Eğitim ve Bilim*, 14(76), 57-65.
- Köybaşı, F, Uğurlu, C.T. ve Güner, A.G. (2020). Okulların sahip oldukları sosyal sermayeye ilişkin öğretmen görüşleri. *YYU Journal Of Education Faculty*, 14(1), 102-122.
- Pieterse, J.N., (2003). Social capital and migration, beyond ethnic economies. *Ethnicities*, 3(1), 5-34.
- Robinson, K., ve Harris, A. L. (2014). *The broken compass parental involvement with children's education*. Cambridge: Harvard University.
- Tabak, H. (2020). Eğitime aile katılımı: sosyo-ekonomik özellikler etkiliyor mu? *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 104-121.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları niçin gereklidir? *Aile ve Toplum*, 9(3), 7-12.
- Töremen, F. (2002). Okullarda sosyal sermaye: kavramsal bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 556-573.
- Şimşek, H. ve Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde veli katılımı: öğretmen – veli – psikolojik danışman üçgeni. *İlköğretim Online E-Dergi*, 1(1), 12-16.